

Пропозиції
Міністерства культури та інформаційної політики України
до проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального та
Кримінального процесуального кодексів України щодо встановлення
відповідальності за окремі дії проти основ національної безпеки України»

ініційований н.д. Мазурашу Г.Г., Кузьмініх С.В. та інші
реєстр. № 9223 від 19.04.2023
перше читання

1. Міністерство культури та інформаційної політики України **не підтримує** проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо встановлення відповідальності за окремі дії проти основ національної безпеки України» (далі – законопроект).

2. Законопроектом пропонується доповнити новою статтею 114³ Кримінальний кодекс України та внести зміни до Кримінального процесуального кодексу України з метою посилення відповідальності за поширення недостовірної інформації (dezінформації).

Частиною першою статті 114³ Кримінального кодексу України передбачається:

«1. Створення, придбання, використання або збут облікових записів, що містять завідомо неправдиві відомості щодо користувача, в інформаційних (автоматизованих), електронних комунікаційних, інформаційних системах, електронних комунікаційних мережах, за допомогою яких поширюється недостовірна інформація (у тому числі від імені інших осіб, причетність яких до оприлюдненої інформації не підтверджена) або здійснюється втручання в діяльність фізичних і юридичних осіб, якщо такі дії вчинені на шкоду суверенітету, територіальній цілісності та недоторканості, обороноздатності, національній, державній, економічній чи інформаційній безпеці України, за відсутності ознак державної зради,

- караються штрафом в розмірі від однієї тисячі до трьох тисяч неоподаткованих мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років.».

У пояснювальній записці автори законопроекту вказали, що його розроблено відповідно до Стратегії інформаційної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 28 грудня 2021 року № 685/2021 з метою посилення відповідальності за поширення недостовірної інформації (dezінформації).

Із змісту пояснювальної записки випливає, що підставою для прийняття цього законопроекту є цілеспрямоване використання ботів для нанесення шкоди національній безпеці, іншим суспільним інтересам.

Під ботами автори законопроекту розуміють «...автоматизовані облікові записи в соціальних мережах, запрограмовані на певні дії, що імітують поведінку

Свідомо 12.1 – Відділ документообігу та інформаційно-редакційний

ДОКУМЕНТ № 19/20/16-23 від 27.04.2023

Сертифікат 58E2D9E7F900307B04000000044F2F001237A400

Підписувач Ткаченко Олександр Владиславович

Дата підписання: 27.04.2023

Дійсний з 08.06.2022 13:42:41 по 08.06.2024 13:42:41

реальних інтернет користувачів.». Також народні депутати України вказують на те, що «сукупність таких облікових записів, запрограмованих на однакові дії та об'єднаних спільною метою, утворюють мережу ботів (ботнет)...».

Привертаємо увагу на протиріччя, що містяться у пояснювальній записці і тексті закону, в частині визначення предмету злочину, зокрема відповідно до частини першої статті 114³ Кримінального кодексу України предметом злочину є облікові записи, що містять завідомо неправдиві відомості щодо користувача, а за змістом пояснювальної записки таким предметом мають бути «боти, мережа ботів чи інші тотожні об'єкти».

Таким чином, задум авторів законопроекту описаний у пояснювальній записці не відповідає змісту законопроекту, що значно розширює коло суб'єктів злочину, з чим ми не погоджуємося, оскільки будь-яка особа, не маючи жодних стосунків до створення, організації мереж ботів, використовуючи одноосібно свій обліковий запис, що містить завідомо неправдиві відомості щодо себе (використання анонімних облікових записів є поширеною практикою серед населення), при наявності усіх інших ознак цього злочину може бути притягнута до кримінальної відповідальності, хоча її діяння не призвело до суспільно небезпечних наслідків і факт заподіяння шкоди «суверенітету, територіальній цілісності та недоторканості...» не матиме значення для кваліфікації діяння. На відміну від особи, що самостійно використовує такий обліковий запис, мережа ботів має тісний зв'язок, спільні наративи, мету, системність і систематичність їх роботи, здатність швидко реагувати на події, що виникли, широке коло охоплення свої діяльності, а, отже, саме мережі ботів становлять загрозу та мають бути чітко відображені у законопроекті як предмет злочину.

Також звертаємо увагу на об'єктивну сторону злочину, а саме, що стосується незаконного «створення, придбання, використання або збут облікових записів, що містять завідомо неправдиві відомості щодо користувача ... за допомогою яких ... здійснюється втручання в діяльність фізичних і юридичних осіб».

У пояснювальній записці не наведено пояснень щодо форм і способів втручання в діяльність фізичних і юридичних осіб чи прикладів як таке втручання шкодитиме суверенітету, територіальній цілісності та недоторканості, обороноздатності, національній, державній, економічній чи інформаційній безпеці України. У зв'язку з цим, неможливо здійснити аналіз і дати оцінку цієї пропозиції. Варто зазначити, що Кримінальний кодекс України містить низку статей, які стосуються можливих форм втручання і суб'єктів, що зазнають такого втручання (стаття 343. Втручання в діяльність працівника правоохоронного органу, судового експерта, працівника державної виконавчої служби, приватного виконавця; стаття 344. Втручання у діяльність державного діяча; стаття 376. Втручання в діяльність судових органів; стаття 397. Втручання в діяльність захисника чи представника особи).

Частиною другої статті 114³ Кримінального кодексу України передбачається:

«Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або для здійснення впливу на прийняття рішень чи вчинення або не вчинення дій державними органами чи органами місцевого самоврядування, службовими особами цих органів, - караються обмеження волі на строк від трьох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.»

Кваліфікуючими ознаками злочину є, зокрема, що злочин вчиняється для здійснення впливу на прийняття рішень чи вчинення або не вчинення дій державними органами чи органами місцевого самоврядування, службовими особами цих органів.

У пояснювальній записці не наведено пояснень щодо форм і способів впливу на прийняття рішень чи вчинення або не вчинення дій державними органами чи органами місцевого самоврядування, службовими особами цих органів. У зв'язку з цим, неможливо здійснити аналіз і дати оцінку цієї пропозиції. Авторам законопроекту пропонуємо спочатку ідентифікувати відповідні форми та способи такого впливу, проаналізувати, які існують дієві варіанти подолання такого впливу, і лише, якщо такі варіанти не будуть ефективними для зменшення впливу, встановлювати кримінальну відповідальність за таке діяння.

Частиною третьої статті 114³ Кримінального кодексу України передбачається:

«Використання облікових записів, у тому числі тих, які містять завідомо неправдиві відомості щодо користувача, в інформаційних (автоматизованих), електронних комунікаційних, інформаційних системах, електронних комунікаційних мережах, для розміщення та поширення недостовірної інформації (у тому числі від імені інших осіб, причетність яких до оприлюдненої інформації не підтверджена), або для втручання в діяльність фізичних і юридичних осіб, якщо такі дії сприяють підвищенню рівня соціальної напруги, порушують конституційні права і свободи громадян, або іншим чином загрожують національній безпеці, за відсутності ознак державної зради,

- караються штрафом в розмірі від сімсот п'ятидесяти до тисячі неоподаткованих мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до одного року.»

До цієї норми висловлюємо аналогічні зауваження, як до частини першої цієї статті Кримінального кодексу України. Додатково привертаємо увагу до того, що ця норма ще більше розширює предмет злочину, оскільки ним може бути будь-який обліковий запис (що містить правдиві відомості про користувача або містить завідомо неправдиві відомості).

Також відсутність у пояснювальній записці пояснень щодо значення поняття «соціальна напруга», способів і методів її вимірювання не дозволяє повністю здійснити оцінку цієї норми.

Крім цього наводимо приклад схожості диспозицій частини першої та третьої статті 114³ Кримінального кодексу України коли в обох випадках предметом злочину виступають облікові записи, що містять завідомо неправдиві

відомості щодо користувача. В цій частині норми потребують додаткового опрацювання з метою уникнення дублювання, а саме:

частина перша:

«... використання... облікових записів, що містять завідомо неправдиві відомості щодо користувача, ..., за допомогою яких поширюється недостовірна інформація (у тому числі від імені інших осіб, причетність яких до оприлюдненої інформації не підтверджена) або здійснюється втручання в діяльність фізичних і юридичних осіб, якщо такі дії вчинені на шкоду ... національній ... безпеці України, за відсутності ознак державної зради»;

частина третя:

«Використання облікових записів, у тому числі тих, які містять завідомо неправдиві відомості щодо користувача, ... , для розміщення та поширення недостовірної інформації (у тому числі від імені інших осіб, причетність яких до оприлюдненої інформації не підтверджена), або для втручання в діяльність фізичних і юридичних осіб, якщо такі дії ... іншим чином загрожують національній безпеці, за відсутності ознак державної зради.

Міністр культури та
інформаційної політики України

Олександр ТКАЧЕНКО

